

Дячук Павло,
к. пед. н., доцент кафедри теорії початкового навчання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
Україна

Перфільєва Людмила,
к. пед. н., доцент кафедри теорії початкового навчання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
Україна

ІНТЕГРАЦІЯ «Я»-КОНЦЕПЦІЇ У ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ОБДАРОВАНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Відповідь будь-якої школяра на запитання «Хто я?» насамперед містить характеристики Я-образу, тобто його вік, стать і фізичні властивості. Зазвичай учень описує свої сильні або слабкі сторони, перелічує риси характеру. Ширше Я-концепцію людини розглядають як інтерпретацію відповідей на запитання «Хто я?».

Я-концепція – це сукупність як наявних у людини, так і бажаних нею психічних і фізичних характеристик і складається із самооцінки, уявлень про себе-ідеального та себе-реального. Тож Я-концепція це складений, але цілісний образ власного Я, однак не позбавлений внутрішніх протиріч.

У широкому розумінні Я-концепція людини складається з її уявлень про себе. Ідеться як про фізіологічні характеристики такі як стать, вік, зовнішні особливості, та психологічні – такі наприклад як особливості характеру.

Я-концепція людини, певною мірою регулює її поведінку. Якщо, наприклад, людина вважає себе товариською, у колі незнайомих людей вона поводитиметься розкуто й охоче спілкуватиметься з ними, адже саме так поведуться товариські люди. Уявлення людини про себе містять й уявлення про її звички, здібності, тощо. Тому надзвичайно важливо, щоб Я-концепція була позитивною і гармонійною.

Я-концепція – це динамічне, рухоме утворення, що може формуватися протягом життя людини. Як дитина, так і дорослий формують свою поведінку на основі власної Я-концепції.

Також Я-концепція містить уявлення про те, ким людина хотіла б бути. До них належать цілі, амбіції та бажання. Ця складова Я-концепції забезпечує безперервний особистісний розвиток, прагнення до самоактуалізації [2].

Людина про себе будує уявлення не лише на основі власних суджень, а й на основі зворотного зв'язку від оточення – того, що оточення про неї думає. Реакція інших на поведінку людини, на її та вчинки дає змогу порівняти уявлення людини про себе з уявленнями оточення про неї. Це сприяє отриманню доволі об'єктивного уявлення людини про саму себе. Інакше кажучи, дії та висловлювання дорослих – батьків, педагогів, – а також однолітків безпосередньо впливають на становлення дитини.

Позитивна Я-концепція – ніби захищає дитину від агресивного оточуючого середовища і у той же час нівелює її особисту реакцію на

подразнення і конфліктні ситуації та протистоїть негативним подразникам, адекватно оцінюючи різні життєві ситуації.

Оскільки близьке оточення – батьки, педагоги та однолітки безпосередньо впливають на формування її Я-концепції і вона має відчувати його позитивне ставлення. Дослідження засвідчили, що довірливі взаємини з дорослими сприяють формуванню у дитини позитивної Я-концепції.

Позитивна Я-концепція передбачає позитивне ставлення дитини до себе та своїх можливостей, формуванню її впевненості у собі та своїх можливостях. Така дитина адекватно сприймає критику і конструктивно і без образ реагує на оточення.

Останнім часом дедалі більше уваги звертається на розвиток дитячих обдаровань. Йдеться не тільки про рідкісні таланти, йдеться про здібності, які природа заклала в кожного змалечку. Бо це як зерно – або проросте на живому ґрунті і розвинеться яскрава, непересічна особистість, або талант не розкриється і пропаде. Завдання педагога створити такі умови для розвитку «Я» дитини, які максимально розкриють усі грані таланту. Тим і цікавий досвід людей, які прагнуть створити такі умови, де б кожна дитина реалізувала свій творчий потенціал [3].

Для успішного розв'язання проблеми розвитку здібностей учнів сучасної початкової школи потрібні щонайменше фактори компетентності у питаннях психології вчителя; вчитель з потенціалом творчості; умови для розвитку здібностей учнів у кожній школі; здорова, з позитивним психологічним кліматом, сім'я, що співпрацює зі шкільним закладом..

Диференціація та індивідуалізація виховного процесу – це враховування рівнів фізичного, психічного, соціально-духовного, інтелектуального розвитку учнів, стимулювання активності, розкриття творчої індивідуальності кожного з них.

Своєчасне виявлення здібних, обдарованих дітей цілком можливе і необхідне для збереження і розвитку індивідуальності школяра. Опрацьовуючи літературу, навчаючись на семінарах, складаючи психолого-педагогічні характеристики учнів, за якими можна визначити особливості характеру дитини, її інтереси та бажання, спрямованість, моральні уявлення і судження, самооцінку дитини, коефіцієнт інтелекту, використовуючи посібники для оцінки і прискорення інтелектуального розвитку, атрибути що сприяють емоційному розвитку школяра, педагог має підтримувати зв'язок із сім'єю, розробляючи анкети для батьків з питань моралі, етики та з самооцінки їхньої дитини [1].

Для додаткового вивчення характеру, уподобань школяра при спостереженні за його спілкуванням з однолітками можна провести бесіди на теми добра, зла, дружби, образ, сорому, за допомогою легенд, казок, пісень, біблійних оповідань.

Робота із здібними школярами має бути планомірною і цілеспрямованою.

Особливу увагу необхідно приділяти школярам, обдарованість яких стоїть поряд з неврівноваженістю, агресивністю, недостатнім рівнем рухових навичок. Тут можуть допомогти педагоги певних спеціалізацій, шкільні

психологи. Увагу таким школярам необхідно приділяти як зі сторони педагогів, так і зі сторони батьків, при узгодженні роботи школи та сім'ї.

При роботі з початковими класами необхідно закріпити виявлені у колишніх дошкільнят здібності, і продовжити роботу по виявленню обдарованих дітей вже у початкових класах, спрямувати їх розвиток і вберегти цей скарб [4].

Про питання обдарованості вже не йдеться на фоні осереднення школяра, кожен учень обдарований по-своєму і розвивати талант необхідно у кожному, а не користуватися штампом – «Виявили талант – дорогу собі знайде!».

Сьогодні диктує свої вимоги до початкової школи: виявити обдарованість, створити для її розвитку та самореалізації атмосферу емоційної захищеності, тепла і любові.

Список використаних джерел

1. Амонашвили Ш. А. Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников : экспериментально-педагогическое исследование / Ш. А. Амонашвили. – М. : Просвещение, 1984. – 296 с.
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М. : Прогресс, 1986. – 422 с.
3. Дячук П.В. Формування самооцінки молодших школярів у навчальній діяльності : монографія / П.В. Дячук; [рец. О. А. Біда, Г.О. Васьківська, І.І. Доброскок, О.М. Коберник] – Умань: [П.П. Жовтий О.О.], 2016. – 162с.
4. Фирсина Е. Ю. Опытнo-экспериментальная работа по изучению личностного развития детей старшего дошкольного возраста / Е. Ю. Фирсина // Педагогическая Диагностика. – 2010. – № 2. – С. 70–77.